

Veteránok és baby boom

Ahány tanulmányt nézünk, annyiféle számítást találunk a generációk pontos meghatározásához. A veteránok (GI – general issue) a húszas, harmincas években születettek, ma már bőven déd/nagyszülők. Vannak közöttük rugalmasan alkalmazkodók, de a többség kicsit idegenkedve nézi ezt a világot, ahol a megérkezés után az unoka táskájából az asztalra kerül a mobilja. Találunk olyan netes portálokat, ahol az idősek is beszélgetnek, róluk szóló cikkeket olvashatnak, de azért ez már nem az ő világuk. Aggódó hangon kérdezhetik a “csemetét”, hogy van-e munkája, de ebben a kérdésben sokszor ott bujkál a bizonytalanság, hogy nincs-e a sűrű munkahely változtatásokban esetleg a munka kerülése, netán a lustaság. Az ő idejükben “rendes embernek egy munkahelye volt”, mindenki más a KMK (közveszélyes munkakerülés) büntetőjogi kitétellemel címkéződött. Voltak akkoriban “nyugdíjas” állások, ami azt jelentette, 30-45 ledolgozott év után, megbecsüléstől övezve lehetett kiállni a többiek elé a kollektív búcsúztatáson. Ehhez képest, ma azt látják, hogy az unoka röppen egyik helyről a másikra, sokszor egy évet sem tölt egy helyen. Vagy önként vált, vagy megszűnik a munkahelye, esetleg leépítik, tekintet nélkül személyiségére és munkabírására.

A baby boom, az 1946-64 között született nemzedék, akiknek életében, különösen Amerikában nagyon sok változás zajlott. A vietnámi háború, Woodstock, The doors, Janis Joplin, a Hair című, ma már kultfilm, a vallásosság elutasítása, az abortusz és a homoszexualitás liberális elfogadása.

Ebben az időszakban születik meg Kerouac híres regénye azÚton, ismertté válik Allan Ginsberg költő, és Bob Dylan gitáros, akik veteránokként ikonok lettek, és akiknek mondanivalóját a baby boom nemzedékének lázadó csoportja teljesen sajátjának érezte. A filmekből ismert hippy nemzedék ők, akik a békéért és a szeretetért tüntettek, ki akartak törni a társadalmi keretkből, a szabadszerelem és a drogok világát választva.

Amerika

Amerika mindent neked adtam és most semmi vagyok.
Amerika két dollár és huszonzét cent 1956. január 17-én.
Ki nem állhatom a saját eszemet.
Amerika mikor fejezzük be az emberi háborútí,
Baszd meg magad az atombombáddal.
Nem vagyok jól ne zavarj.
Nem írom meg versem míg eszemnél vagyok.
(Ginsberg, 1956. Az ?üvöltés c. kötetből, ford: Eörsi István)

Ma ők egyfelől a lassan nyugdíjba menő korosztály, másfelől a munkaerő piacon még nagyon is jelenlévő ötvenesek, akik egyáltalán nem akarnak öreg emberként élni. A 46-55 között születettek nemzedéke igazi felfedező, kíváncsi a világra, meglehetősen individualista, vonzódik a spiritualizmushoz, és fontosnak tartja az emberiséget, a kapcsolatokat, a tisztességet és a szeretetet. Az 56-64 közöttiek már jóval kiábrándultabbak, veszítettek az optimizmusukból,

általános cinizmussal tekintenek a világra.

Magyarországon ezek a változások nem annyira jellemzőek, hiszen itt a szocializmus építése közben csak a “legvidámabb barakk” státuszig jutott el az ország. A hazai baby boomerek közül az idősebbek még résztvettek a szocializmus építésében, ami meghatározó volt életfelfogásukra. A munkahely tisztelete, a poroszos tekintélyelvűség a munkában és a gyereknevelésben náluk még élő fogalmak voltak. Merev hierarchiához szoktak, és kemény munkához, de állandó feltételek között. Amire a fogyasztói társadalom teljes nagyságában felállt, ők nyugdíjasok lettek.

A fiatalabbak közül viszont sokat erejük teljében voltak a rendszerváltás idején. Ők voltak azok, akik az állami munkahelyekről fejest ugrottak a privát üzleti szférába, de azok is, akik megpróbálták megkapaszkodni az új feltételek között is. A többségnek viszont nem volt könnyű dolga. Az angol nyelvtudás hiánya, és diploma vagy egyéb iskolai végzettség nélkül, hirtelen súlytalanokká váltak, és lecserélhetővé.

Sokat vesztek. Az a biztonság és nyugalom, ami megszokott volt a munkaerő piacon a rendszerváltás előtt, odalett. Felépültek az új irodaházak, az üvegfalú óriás termekkel, ahol minden munkaerő szem előtt volt, és a külföldi tulajdonos orra előtt nem lehetett már sem időben hazamenni, sem lazítani. Sokan közülük komoly szorongásokkal küzdöttek, mire kialakították önmaguk “eladható” formáját.

A fogyasztói társadalom egyik alapüzenete akkoriban az volt, hogy az önmenedzselés a legfontosabb a világon, mert alanyi jogon már nem jár sem munka, sem státusz, sem elismerés. Ki kell taposni az utat és megtartani az elért helyet. Nincs már nyugdíjas állás, csak készenléti állapot van, amiben állandóan “jelen kell lenni”. Vagyis nincs pihenő és ellazult nyugalom. Hajtás van és kényszerhelyzetek.

Az X-ek

Aki olvasta Douglas Coupland művét, az X generációt, az képet kap az amerikai középosztálybeli csoportról, akik a mai negyvenesek. (1965-1975) Ők már inkább abban a világba nőttek fel, ahol látszott, mennyire fontos lesz a megmérettetés, és ahol leginkább csak magukra számíthatnak. Annak ellenére, hogy szívesen gondoljuk önmagunkról, hogy nem igazak ránk az amerikai jellemzők, az átlagembernél nincs akkora különbség életszemléletben, a pszichés problémákban és az életszínvonal fenntartásában. A magyar X generáció szintén átélte a biztonság elvesztését, mert látta a szüleinél. Első munkahelyeinél már érezkelhette, hogy egyáltalán “nincs odaragasztva a székéhez”. Mire a harmadik, negyedik állását megismerte és megszerezte, tisztában volt vele, hogy az állásinterjúkon csak akkor győzhet, ha meggyőző és hiteles kommunikációval, elég asszertivitással és csapatjátékosként működik. Megszokta, hogy naprakész információkkal kell

rendelkeznie, mert különben kellemetlen meglepetések érhetik. Rájött, hogy érdekkapcsolatokat kell építenie, amik már nem hasonlítanak a megszokott baráti kapcsolatokhoz, mert a pénz és az előmenetel komoly riválissá teszi az embereket. Része már az információs technológia robbanásszerű fejlődésének, látta ahogy az írógépet felváltotta a számítógép, de még szívesen ír kézzel és telefonál az e-mail helyett. Felnőttként azt tapasztalhatta meg, hogy a régi közösségi formák letűnően vannak, de fontosak a barátai és zavarja, hogy egyre kevésbé van ideje igazi beszélgetős alkalmakra, és lassan kikoptak a házibulik. A gyerekének szülinapi zsúrt a McDonalds-ba szervez, mert az a trendi az osztályban. Lassan elfelejti a habos kakaót és a közös társasjátékozást, a régi táblajátékon.

Rengeteget dolgozik, mert a pénzt folyamatosan elő kell állítania, és már ritkán kacag önfeledten. Megtanulta, hogy a szorongások az élet részévé váltak, amit folyamatosan kezelnie kell. Egyre szomorúbban látja, hogy sokszor már a baráti körében is nehéz olyan őszintének lennie, mint régen.

Az Y generáció

Akik a mai huszon-harminc évesek. Nehéz pontos sávot alkotni, mert eltérőek az adatok, de általában a 1976-1995, vagy 1982 után születetteket sorolják ide. Nekik már a számítógépes világ és az internet olyan természetes, mint a légzés. Nagyon sokat tudnak a digitális világról, többet, mint a szüleik, idősebb főnökeik. Számukra a siker, karrier, pénz fogalma elsőrendű fontosságú, mert megtanulták, hogy a fogyasztói társadalomban csak ez visz előre. Már nem “engedelmes munkaerők”, hanem sokszor öntörvényű személyiségek, akiknek a munkahely csak egy a sok közül, amit változtatni lehet. Nem szívesen maradnak olyan helyen, ahol a céges lojalitás elvárása túl erős. Viselkedésükben mintha keveredne a “rabszolgalét” fogalma a munka, hivatás iránti alázattal, amivel olykor negatív érzelmeket váltanak ki pár évvel idősebb kollégáikból, akik még emlékeznek arra, hogy a tanulás és karrierépítés érdekében sokszor maradtak bent estig a munkahelyen. Ehhez képest azt látják, hogy a “fiatalok” fogják a kabátjukat a hivatalos munkaidő végeztével, és eszük ágában sincs erőt feszíteni.

Abban a világban nőttek fel, amiben a terrorizmus, a válság, a szegénység napi szintű a médiában. Látták a szüleik életét, ami valóban mókuserékre hasonlít. Sokan vágyódnak biztonságot adó érzelmekre egy olyan életben, amiben keménynek és határozottnak kell lenni. Kénytelenek tehát megteremtteni azt az illúziót, ami a csoporthoz tartozást és a közösségi élményt adja. Ezt pedig megtalálják az interneten, a közösségi portálokon, vagy létrehozzák a blogokon, a stratégiai és egyéb hálózatszervezésen alapuló játékokban. Nem könnyű nekik.

Z generáció

A Z generáció tagjai olyan világban élnek, melyet a felnőttek hoztak létre és fejlesztenek állandóan. Egy időben zajlik tehát a fogyasztói társadalom és az információs technológia hatása, melyben nehéz ellentartani a pénz körüli negatív érzelmeknek (szorongások, mohóság, elkeseredés és kilátástalanság), és ugyanakkor megteremteni azt a családi légkört, amelyben még a régi értékek és tartalmak, komoly érzelmek jelen vannak, miközben sokkal egyszerűbb leülni a gép elé egy kis „kiszellőztetésre”. Senki nem hibáztatható azért, mert szülőként - anélkül, hogy ezt hangsúlyosnak értékelné – valójában kapva-kap az információs technológia adta lehetőségeken. A „nincs semmi baj a gyerekemmel, otthon ül szépen és gépezik” mondat még mindig él és virul. Annak ellenére van így, hogy ma már tudjuk, ez egyáltalán nem az az állapot, aminek egy kiskamasz életében örülni kellene.

Sue Palmer – egy sokat vitatott szerző - a Mérgező gyerekkor (S. P.: Toxic Childhood, Orion, 2006) című kötetében azt állítja, hogy a modern társadalom és kultúra igen gyorsan változik, sokkal gyorsabban, mint azt biológiai adottságainkkal, emberi szükségleteinkkel követni tudnánk és ennek toxikus (mérgező) hatása van. Ennek következtében ő elég sötéten látja a jövőt, melyben az egészségtelen étrend, a testmozgás hiánya, az alváshiány, a szülők fóbiás félelme az idegentől, a szülőkhöz való gyengébb csecsemőkori kötődés, a szülők és gyerekek közötti elégtelen mennyiségű beszélgetés mellett látjuk megritkulni a régebben elsődleges gyermekkori élményeket (mint a közös játék, fára mászás).